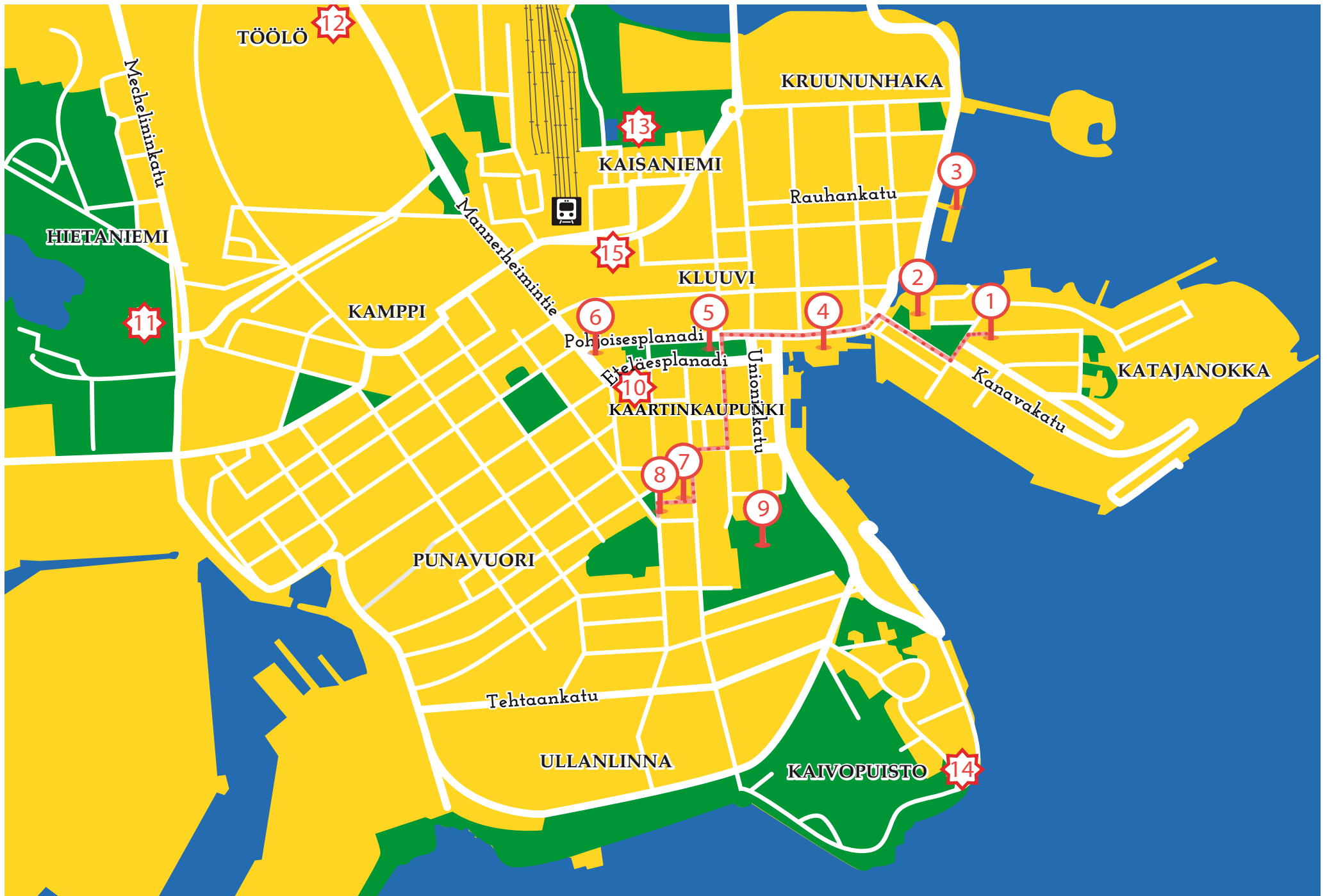

2014

© Tove Jansson -seura ry

Tekstit

Marita Koskinen

Annikki Vähätalo

Kartta

All Things Moomin; Heidi Ettanen, Jonas Forth

Tove Jansson -seura ry; Marita Koskinen

PIKKU-TOVEN KOULUMATKA

Tove Jansson syntyi Helsingissä vuonna 1914. Hän vietti lapsuutensa kantakaupungin itärannalla Katajanokalla. Toven ollessa nuori, perhe muutti Etu-Töölössä sijaitsevaan Lallukan taiteilijakotiin. Myöhemmin hän sai oman ateljeen Kaartinkaupungista. Helsinki piirtyy Toven töissä monessa muodossa. Kaupunki on useimmin nimetön, mutta sen tunnistaa hyvin etenkin novelleista. Tove vietti kesät saaristossa ja siksi kirjojen ja kuvien Helsinki esiintyykin usein talvisessa asussaan; lumisena, suurena ja pimeänä.

Kävelykierros

Teimme käveltävän reitin mukaillen Toven matkaa kotoa Luotsikadulta kouluun Korkeavuorenkadulle. Matkalla on leikkipaikkoja ja näkymiä, jotka olivat paikalla jo 1920-luvulla, kun Tove itse näitä polkuja kulki. Näemme myös Toven isän, kuvanveistäjä Viktor Janssonin tekemiä suihkulähteitä Esplanadin puistossa. Ne ovat olleet siinä 1940-luvulta asti. Karttaan on myös merkitty Halkolaituri, Svenska Teatern, Observatorio Tähtitorninmäellä sekä Toven opiskelupaikka Ateneum. Olemme etsineet Toven kirjoista ja novelleista tekstejä, jotka sopivat paikkoihin. Sitaatteja, jotka kertovat työnteosta, rakkaudesta ja muista tunteista. Tunnelmia kotoa ja puistoista, luistinradalta ja keväisistä öistä kaupungissa.

1. Katajanokka - Luotsikatu 4

Luotsikatu 4 oli Tove Janssonin lapsuuskoti. Se oli Viktor Janssonin ja Signe Hammarsten Janssonin ateljeekoti vuosina 1914-1933. Lapsuudenkodistaan Tove sai paljon inspiraatiota ja lähistön puistot tarjosivat oivallisia leikkipaikkoja. Silloin tällöin Tove kävi nurkan takana sijaitsevassa tupakkakauppa Signorassa hakemassa isälleen tupakkaa.

Katajanokkaa väritti satamatoiminta koko 1900-luvun. Laiturialueella oli varastorakennuksia, makasiineja ja rahtilaivojen lastaustoimintaa. Katajanokka houkutti taiteilijoita; maalareita, muusikoita ja näyttelijöitä. Niemi on lähellä keskustaa, mutta kuitenkin eristettynä keskikaupungin hälystä. Ennen Janssoneita Luotsikadun huoneistossa asui taidemaalari Hugo Simberg.

Istutustöitä Katajanokanpuistossa 1907. Kuva Signe Brander, Helsingin kaupunginmuseo.

Meillä ei koskaan juhlita ateljeessa vaan aina salongissa. Siellä on kaksi korkeata ikkunaa, joiden yläreunassa on vakavan näköinen kaari, ja koko ukin-ja-mummun koukeroinen visakoivukalusto. Se saa äidin muistamaan sitä maata jossa kaikki on niin kuin olla pitää. Alussa hän vahti kalustoa tarkkaan ja pahoitti mielensä, kun savukkeista jäi palaneen jälkiä ja laseista renkaita, mutta nyt hän jo tietää että se on patinaa.

Äiti on etevä järjestämään juhlia. Hän ei pane kaikkea pöytään eikä hän koskaan kutsu meille ketään. Hän tietää että tunnelmaa saa syntymään vain improvisoimalla. Kaunis sana. Isän täytyy lähteä kaupungille tuttuja haeskelemaan. Niitä voi olla missä tahansa ja milloin tahansa. Joskus ei ole ketään. Mutta usein onkin. Ja silloin tekee mieli lähteä jonnekin. Ja jonnekin sitä sitten päädytään. Tämä on tärkeää.

Sitten sanotaan että mennäänpä vähän katsomaan, mitähän komerossa olisi. Ja sitten mennään hiljaa katsomaan ja siellä on vaikka mitä! Kallistamakkaraa, pulloja, limppuja, voita, juustoa, vichyvettäkin jopa, ja kaikki viedään sisään ja sitten improvisoidaan. Äiti on laittanut kaiken valmiiksi.

Vichyvesi on muuten vaarallista. Siitä juuri saa ilmakuplia vatsaan ja se voi tehdä hyvin alakuloiseksi. Ei saisi koskaan sekoittaa.

Tove Jansson

Kuvanveistäjän tytär 1968: Juhlimisista

2. Uspenskin katedraali (Tove Janssonin puisto) - Kanavakatu 1

Katajanokanpuisto, satama-alue ja Uspenskin katedraalia ympäröivät jyrkänteet olivat Toven lapsuuden leikkipaikkoja. Katedraalin alue toistuukin useissa teksteissä ja kuvissa. Maalauksessa *Katajanokalta* Tove kuvaa näkymää Uspenskin katedraalin edustalta alkukeväällä 1942. Tuohon aikaan Tove asui kuitenkin jo Lallukan taiteilijakodissa Töölössä, minne perhe oli muuttanut 1930-luvulla.

Kirjassa *Kuvanveistäjän tytär* Tove kirjoittaa Luotsikadun päässä sijaitsevasta puistosta ja sen tuomista. Kotiin haettiin tuomen oksia äidin syntymäpäivän kunniaksi. Puistoon mentiin vasta pimeän tultua, jotta puistovahti, kaupunginvaltuusto tai Jumala ei näkisi oksavarkautta. Maaliskuussa 2014 Katajanokanpuisto nimettiin Tove Janssonin puistoksi.

Katajanokalta. © Moomin Characters TM

Venäläisen kirkon takana on rotko. Sammal ja roskat ovat liukkaita ja rotkon pohjalla loistaa terävasärmäisiä säilyketölkkejä. Niitä on ladottu sinne päälletysten sadat vuodet ja kasa korkeenee korkenemistaan tummanpunaista pitkulaista taloa kohti jossa ei ole ikkunoita. Punainen talo matala kallon ympäri, ja on hyvin merkitsevä seikka ettei siinä ole ikkunoita. Talon takana on satama, se on hiljainen eikä siellä ole laivoja. Kalliossa kirkon juurella on pieni puinen ovi joka on aina lukossa.

Pidätä henkeäsi kun juokset siitä ohi, sanoin Pojulle. Muuten maan madot tulevat ja vievät. Pojulla on aina nuha. Hän osaa soittaa pianoa ja hän pitää käsiään edessä ikään kuin pelkäisi että jokin käy kimppuun, tai ikään kuin hän pyytäisi anteeksi. Minä pelottelen häntä aina, ja hän kulkee aina minun perässäni saadakseen pelästyä. Heti hämärän tultua alkaa iso harmaa olento ryömiä sataman yli. Sillä ei ole kasvoja mutta hyvin selvät kädet, sen ryömiessä ne peittävät saaren toisensa jälkeen. Kun saaret loppuvat, se ojentaa veden yli käsivartensa, hyvin pitkän käsivarren joka hiukan vapisee, ja alkaa hapuilla Katajanokkaa. Sormet ojentuvat venäläistä kirkkoa kohti ja koskettavat kalliota - huh! Iso harmaa käsi!

Tove Jansson

Kuvanveistäjän tytär 1968: Pimeys

Vasemmalla Katajanokanpuisto ja edessä oikealla Luotsikatu 1910. Kuva Nils Wasastjerna, Helsingin kaupunginmuseo.

Puistovahti

Kirjassa *Vaarallinen juhannus* Nuuskamuikkunen kohtaa äreän puistovahdin. Puistovahdit olivat tuttu näky myös Helsingin puistoissa. Puistovahti hätyytti puissa kiipeileviä lapsia ja vahti ettei puistossa ajettu polkupyörällä tai rakennettu majoja. Koiria ei saanut ulkoiluttaa ja pallopelit olivat kiellettyjä muualla kuin hiekkakentällä. Puistovahdeilla oli virkalakki ja joillakin koko univormu.

Tähän puistoon Nuuskamuikkunen nyt tuli pikku Myy taskussaan. Hän hiipi aidan ympäri ja kurkisteli vanhaa vihollistaan Puistonvartijaa.

- Mitä sinä aiot tehdä hänelle? kysyi pikku Myy. Hirttää hänet vai keittää hänet vai täyttää hänet?

- Säikäyttää hänet! sanoi Nuuskamuikkunen ja puri lujemmin piippuaan. On olemassa vain yksi ainoa olento, josta minä en todellakaan pidä, ja se on juuri tämä Puistonvartija. Minä aion repiä alas kaikki hänen kieltojulisteesa.

Nuuskamuikkunen alkoi kaivaa selkäreppunaan ja veti esille suuren pussin. Se oli täynnä pieniä siemeniä.

- Mitä ne ovat? kysyi pikku Myy.

- Hattivat siemeniä, vastasi Nuuskamuikkunen.

- Oho, äännähti pikku Myy hämmästyneenä. Kasvavatko Hattivatit siemenistä?

- Totta kai kasvavat, Nuuskamuikkunen sanoi. Mutta vitsi on siinä, että ne täytyy kylvää juhannusiltana.

Tove Jansson

Vaarallinen juhannus 1954

Puistonvartija ja Hattivatit.

© Moomin Characters TM

3. Halkolaituri - Pohjoisranta

Pohjoisrannassa sijaitsee Halkolaituri, johon rannikon purjealukset purkivat aikoinaan halkokuormansa. Myöhemmin laituri on ollut saaristoristeilijöiden käytössä. Kesäisin monet helsinkiläiset perheet lähtivät muuttokuormineen saaristoon kesäasunnoille ja huviloille. Laiturista lähti myös Loviisa-alus, jolla Janssonin perhe matkusti Pellingin saaristoon Porvooseen. Kaupunkiin palattiin yleensä vasta syksyllä, kun lapset menivät kouluun. Talvisin Halkolaiturin viereen tehtiin luistelurata. Meri oli talvella aina jäässä, sillä Helsingin talvet olivat kylmiä. Luistelurata tehtiin sahaamalla jäähän irtonainen alue, joka ei ollut kiinni muussa jäämassassa. Näin rataa ei tullut raitoja, mutta se kuitenkin liikkui luistelijoiden mukana.

Halkolaituri Pohjoisrannassa 1930. Kuva Foto Ross, Helsingin kaupunginmuseo.

Minä tiedän, mikä on kaikista kauheinta. Se on luistinrata. Minulla on kuusikulmainen luistinmerkki ommeltuna villatakkiin. Luistinavain riippuu kaulassa, kengännarussa. Alas jäälle mennessä luistinrata on vain pieni valojen muodostama rannerengas kaukana pimeän sisässä. Satama on meri täynnä sinistä lunta ja yksinäisyyttä ja apeaa raitista ilmaa.

Poju ei luistele koska hänellä jalat taittuvat kaksin kerroin mutta minun täytyy. Luistinradan takana on se ryömivä olio ja radan ympäri kulkee mustavetinen rengas. Vesi hengittää jään reunassa, se liikkuu hiljaa, joskus se nousee huokaisten ja tulvii jäälle. Kun on päässyt pelastautumaan luistinradalle, on vaara poissa mutta tulee alakuloinen olo.

Satamäärin mustia ihmisiä liikkuu ympäri, ympäri, kaikki samannepäin, päättäväisesti ja ilman tarkoitusta, ja keskellä istuu kaksi jäistä ukkoa soittamassa suojapeitteen alla. He soittavat

Ramonaa ja 'Olen kotona kun eukkoni on poissa'. On kylmä. Nenä vuotaa ja kun sitä pyyhkii, tulee jääpuikkoja lapasiin. Luistimet on pantava kiinni korkoihin. Korossa on rautainen reikä, se on aina täynnä pikkukiviä. Ne minä kaivan luistinavaimella pois. Sitten tulee kankeiden hihnojen vuoro, ne on pujotettava reikiinsä. Ja sitten luistelen ympäri muitten kanssa jotta saisin raitista ilmaa ja koska luistinmerkki on niin kallis. Täällä ei ole ketään, jota voisi pelotella, kaikki menevät lujempaa kuin minä, jää ritisee ja ratisee kun vieraat varjot hurahtavat ohi.

Lamput heiluvat tuulessa. Jos ne sammuisivat, me luistelisimme pimeässä, ympäriinsä ympäriinsä, soitto jatkuisi ja vähitellen railo tulisi leveämmäksi, se ammottaisi ja hengittäisi kiivaammin ja koko satama olisi yhtäkkiä vain musta vesi jossa on yksinäinen jääsaari ja siinä me luistelisimme iankaikkisesta iankaikkiseen aamen.

Tove Jansson

Kuvanveistäjän tytär 1968: Pimeys

Eteläsatama ja taustalla Katajanokka 1910. Kuva: Signe Brander, Helsingin kaupunginmuseo

4. Kauppatori

1800-luvun lopussa (1893) Katajanokalle rakennettiin kääntösillat Kolera-altaan ja Katajanokan kanavan yli. Kääntösilta oli osana Helsingin niemen kiertävää rautatierataa, jonka reitti meni Katajanokan laituralueelta, Eteläsatamaan ja Länsisatamaan.

Toven koulumatka kulki usein kääntösillan poikki, vaikka silta oli tarkoitettu vain junille. Rautatieliikenteen lisäksi Kauppatorilla oli vilkasta toritoimintaa. Alue oli täynnä kojuja ja purjeveneet ankkuroituivat satamaan. Syysmarkkinoilta ostettiin suolasilakkaa, mikä oli tärkeä elintarvike helsinkiläiskotien ruokapöydässä. Torilta ostettiin tuoreita vihanneksia, hedelmiä, kalaa ja kesäisin tarjolla oli myös kermajäätelöä.

Katuelämä oli vilkasta. Etenkin Kauppatorin alueella liikkui paljon maalaisia, jotka tulivat torille myymään. Kaupunkilaisrouvat ja palvelusväki kohtasivat torin vilskeessä ja lapset leikkivät kaduilla, puistoissa ja pihoilla. Kaupungilla liikuttiin jalan ja pidemmille matkoille lähdettiin vuokra-ajurin eli vossikan kyydissä. 1900-luvun alussa katukuvaan ilmestyivät myös ensimmäiset autot.

Syysmarkkinat Eteläsatamassa 1938. Kuva Aarne Pietinen Oy, Helsingin kaupunginmuseo.

Illan sumu teki sataman valot lempeiksi ja himmeiksi ja tämän värisevien valojen taustan editse kulkivat veneet ja laivat ohi, kaikki menossa ulospäin. Mustat hiekkalotjat ja kaljaasit, ja purjeveneet, sanoi Ellinor, ne olivat kuin joutsenien siipiä. Tuolla tuli Tukholman laiva korkeana ja säteilevän valkoisena ja valohelminauhojen koristamana; hitaasti, hitaasti se kaunis ilojen laiva lipui satamasta ulos kaikki muut laivat ympärillään...

Tove Jansson

Nukkekaappi 1978: White Lady

5. Aallottaria ja Hei vaan Esplanadin puistossa - Etelä- ja Pohjoisesplanadin välissä

Kappeliesplanadin eli Esplanadin itäpäässä sijaitsevan esiintymislavan molemmin puolin on merenneito- ja kalapatsas. *Aallottaria* ja *Hei vaan* ovat Viktor Janssonin kaksi viidestä 1940-1944 valmistuneesta suihkukaivoveistoksesta. Patsaat valettiin pronssiin jo vuonna 1940, mutta asetettiin paikoilleen vasta vuonna 1942. Helsingin kaupunki tilasi patsaat kaunistamaan Kappeliesplanadin vesiallasta. Sotavuosina Viktor Janssonin tuotannon aiheina oli usein vauhdikkaat kalat, merenneidot ja pojat. Kiinnostus aiheisiin lienee liittynyt kuvanveistäjän rakkauteen mereen ja kalastukseen. *Aallottaria* kuvaa kahden merenneidon leikkiä aalloilla kalan kanssa. Suuremman merenneidon mallina on ollut itse kuvanveistäjän tytär - Tove. *Aallottaria*-patsas tunnetaan myös nimellä *Leikki II*. *Hei vaan* -patsas on suuresta kalasta ja sen pyrstöllä ratsastavasta pienestä pojasta. Hei vaan on toiselta nimeltään *Vapaakyyti*.

Äiti oli setelipainossa piirtämässä. Isä seiso i kavaletin edessä savirievut käsissään Hän nakkasi ne savilaatikoille ja pyöräytti kavaletin alustalevyä niin että se kitisi. Sitten hän käveli taaksepäin ja katsoi.

Taas hän kävi pyörittämässä levyä ja seiso i pitkän aikaa katselemassa. Sitten hän meni ikkunaan ja katseli alas kadulle. Hän siirsi jotakin purkkia, meni salongin puolelle ja katseli sielläkin ulos ikkunasta. Sitten hän meni hakemaan vettä ja kasteli muratin.

Isä meni taas alas ja huusi Poppolinoa. Hän huusi ystävällisellä siirappiäänellä joka sai minut hyvin vihaiseksi. Siellä he nyt olivat ateljeessa kumpikin.

Poppolino istui katonrajassa kipsipystillä ja tuijotti alas ja isä seiso i alhaalla houkuttelemassa. Ja sitten kävi taas niin kuin kävi.

Poppolino alkoi huojuttaa pystiä, otti vauhtia ja hyppäsi. Se oli iso pysti, erään vuorineuvoksen muotokuva, ja siitä lähti kauhea ääni kun se meni säpäleiksi ja palaset lensivät ympäri lattiaa. Poppolino tarrautui verhoon ja huusi kauhusta eikä isä sanonut mitään. Seuraavaksi putosi lattiaan jokin toinen yhtä iso tavara, minä kuulin sen mutta en uskaltanut enää katsoa.

Sitten tuli hiljaista ja siitä minä ymmärsin että Poppolino oli paennut isän turviin saamaan lohdutusta. Hetken päästä he lähtisivät puistoon kävelemään. Minä kuuntelin tarkkaan. Nyt puettiin ylle samettijakku ja pantiin hattu päähän. Isä jutteli koko ajan samalla kun napitti jakkua ja pani hatunnauhoja solmuun ja Poppolino valitti ja kertoi kuinka hänen laitansa oli.

Nyt he olivat eteisessä. Ovi napsahti kun he menivät.

Minä nousin, otin kaikki kipsieläimeni ja heitin ne kaiteen yli salonkiin. Kapusin alas portaita, kävin hakemassa kivivasaran, jauhoin eläimet nuuskaksi ja hieroin kipsin jaloillani mattoon. Sitten menin takaisin ylös ja kömmin Poppolinon häkkiin. Menin istumaan hänen sanomalehtiinsä ja hengitin kaikkeen punaista koiraa minkä ikinä jaksoin.

He tulivat kotiin taas, he olivat käyneet kaupassa ostamassa silakkaa. Minä makasin peiton alla ja kuulin kun isä pani Poppolinon häkkiin. Isä jutteli iloisella äänellä ja minä ymmärsin että Poppolino oli saanut lakritsia. Sitten isä tuli minun parvelleni ja olisi antanut lakritsia minullekin. Apinanruokaa, minä sanoin. Minä en syö samoja ruokia kuin sellainen joka särkee veistoksia. Mutta eivät ne olleet hyviäkään, sanoi isä. Oli oikein mukavaa että Poppolino pudotti ne alas. Kuinka sinä voit?

Minä kyllä kuolen kohta, vastasin ja painuin syvemmälle peiton alle.

Älä höpsi, sano iä. Kun minä en vastannut, hän meni ateljeehen ja rupesi töihin. Hän vihelsi.

Minä kuulin kun hän kulki sinne tänne kavaletin edessä ja vihelsi ja teki töitä.

Tunsin, että paha omatunto alkoi hiipiä minun varpaissani, ja oikein vikkellä, ennen kuin se ehti ylemmäksi, minä nousin istumaan ja aloin virkata. Enkä virkannut enää patalappua vaan villapaitaa Poppolinolle.

Ei sitä koskaan tiedä, miksi ja millä tavalla ihminen tulee iloiseksi ja työnteko alkaa häntä huvittaa. Ja basillit, niistäkään ei oikein tiedä. Parasta on että ei jää liikoja miettimään vaan kiireen vilkkaa panee asian kuntoon jollakin hyvällä teolla.

Tove Jansson

Kuvanveistäjän tytär 1968: Punaista koiraa (Punainen koira = vihurirokko - toim.huom.)

Viktor Janssonin ateljee. Kuva: Per Olov Jansson.

6. Svenska Teatern - Pohjoisesplanadi 2

Esplanadin puiston länsipäädyssä sijaitsevassa Svenska Teaternissa nähtiin maailman ensimmäinen Muuminäytelmä; *Muumipeikko ja pyrstötähti*. Se sai ensi-iltansa vuonna 1949. Näytelmän ohjasi Vivica Bandler ja teksti oli Toven. Tove vastasi myös puvustuksesta ja lavastuksesta.

- Teatteri ei ole teidän salonkinne eikä laivalaituri. Teatteri on tärkein asia maailmassa, sillä siellä näytetään kaikille millaisia he voisivat olla ja millaisia he tahtoisivat olla vaikka eivät uskalla, ja millaisia he ovat.
- Kasvatuslaitos, puuskahti Muumimamma kauhistuneena.

Tove Jansson

Vaarallinen juhannus 1954

Kauppatori kuvattuna Kappelinesplanadilta 1924. Kuva Helsingin kaupunginmuseo.

Kaartinkaupunki

Talvisodan ja jatkosodan vuosina Tove työskenteli ahkerasti. Hän asetti näytille maalauksia ja kuvitti vakituisesti poliittista Garm-pilalehteä. Tove myös opetti sijaisena Ateneumissa. Työ piti luovuuden hengissä, vaikka sota heijastuikin maalauksiin ja piirroksiin voimakkaasti. Talvisodan aikana, vuosina 1939-40 hän kirjoitti ensimmäisen muumikirjan *Muumit ja suuri tuhotulva*, joka julkaistiin sotien jälkeen vuonna 1945, suomenkielisenä ensimmäisen kerran vasta vuonna 1991. Kirja on täyttä pakoa sota-ajan kauhuista ja epätoivosta.

... Mutta kun Muumipeikko painoi kätensä lumeen, hän huomasi heti ettei se ollutkaan lunta vaan jäätelöä. Ja vihreä ruoho, joka murtui hänen jaloissaan, oli hienoa kehrättyä sokeria. Joka puolella niittyä virtasi kaikenvärisiä puroja, jotka kuohuivat ja poreilivat kultahiekkapohjan päällä.

- Vihreää limonaattia! huusi Nipsu, joka oli kumartunut juomaan. - Ei se ole vettä, se on limonaattia!

Tove Jansson

Muumit ja suuri tuhotulva 1945

7. Ateljee - Ullanlinnankatu 1

Tove muutti vuonna 1944 Ullanlinnankatu 1:n ylimmäiseen kerrokseen. Ateljee oli tunnettu eikä Tove epäröinyt hetkeäkään, kun hänelle tarjoutui tilaisuus muuttoon. Talo oli kärsinyt pommituksissa ja tila oli kylmä ja vetoinen, mutta yläikkunasta näkyi kaistale merta. Aluksi hän asui ateljeessa vuokralla, mutta sai lopulta ostettua sen itselleen. Ateljee remontoitiin 1960-luvun alussa. Tuulikki Pietilän arkkitehti-veli Reima ja -käly Raili Pietilä suunnittelivat huoneistoon parven ja modernisoivat ateljeen kotoisammaksi.

Tuulikki hankki myös ateljeen samasta rakennuksesta. Hän ja Tove kulkivat toistensa luo pitkin talon vinttikäytävää. Kirjassa *Reilua peliä* Tove kuvaa ullakkoreittiä kahden ateljeen välissä. Tove asui ja työskenteli ateljeessa aina kuolemaansa saakka. Vuonna 2005 rakennukseen kiinnitettiin muistolaatta nuoren Toven kasvoista. Reliefi on isä-Viktorin ikuistama.

Joskus minusta tuntuu että kaikki mitä tähän mennessä olen tehnyt on surkeaa, kerta kaikkiaan huonoa ja täysin vierasta. Minun on turvauduttava suurempiin ja rauhallisempiin pintoihin ja varottava ääriä. Joinakin päivinä kaikki on pysähdyksissä, on kuin ei koskaan ennen olisi maalannut. Väitetään että sellaiset kaudet merkitsevät eteenpäinmenoa, valmiutta heittäytyä eteenpäin, minä en sitä usko!

Mikään ei liikahda, olet lirissä.

Pohdiskelen halua ja velvollisuutta enkä pääse mihinkään. Ja tunnen epäluuloa kunnianhimoakin kohtaan, syvää!

Koni, minun kankaani eivät ole hyviä mutta ne paranevat näyttely näyttelyltä, ainakin vähän, ehkä, muu ei liikuta minua. Sanotaan että maalaan liiaksi älyllä, mistä he tietävät että sydän on joka kerta särkymäisillään, ja muuten, suurin osa näistä spontaaneista lahjakkuuksista maalaa vatsallaan, sanon minä!

Odota vain kun asetan näytteille omakuvan jossa minulla on ilvespuuhka!

Tove Jansson

Novellikokoelmasta Viesti 1999: Kirjeitä Konikovalle

8. Designmuseo, Toven entinen kansakoulu - Korkeavuorenkatu 23

Nykyisessä Designmuseon rakennuksessa toimi ennen ruotsinkielinen kansakoulu Läroverket för gossar och flickor i Helsingfors (Brobergsska samskolan). Viktorin tavoin Tove ja Per Olov kävivät koulun Korkeavuorenkadulla. Tove oli hyvä ainekirjoittaja, mutta hänen pilapiirroksiaan eivät kaikki opettajat arvostaneet. Tove kävi koulua 15-vuotiaaksi asti. 16-vuotiaana Tove aloitti taideopinnot Tukholmassa. Siellä hän asui enonsa luona. Opinnot Tukholmassa kestivät kolme vuotta.

Viimeisenä keväänä sain stipendin.

Juoksin Einar -enon luo ja huusin, katso mitä minä olen tehnyt!

Oikein hyvä, hän sanoi. Ei mitään muuta, vain oikein hyvä.

Nostin stipendirahani pienimpinä seteleinä mitä pankilla oli ja menin kotiin ja heitin ne kattoon ja annoin niiden leijailla ylleni kuin Danaen kultasade, mutta se tuntui vain typerältä joten juoksin Einar-enon luo ja huusin hänelle: Entä sinä? Mitä sinä teit kun ensimmäisen kerran sait omaa rahaa!

Hän sanoi: Ne polttivat taskussa, minun piti päästä niistä eroon, niin pian kuin mahdollista minun täytyi ostaa kaikkein tärkein.

Ja niin hän meni ja osti kamalan pienen pullon ruusuöljyä.

Minusta hän teki ihan oikein.

Jotkut sanovat että Einar-eno on snobi, ja toivon todellakin voivani kehittyä samaan suuntaan.

Tove Jansson

Novellikokoelmasta Viesti 1999: Rakkaat enoni

Oppilaat ryhmäkuvassa koulun edessä 1922. Kuva Eric Sundström, Helsingin kaupunginmuseo.

9. Observatorio - Kopernikuksentie 1

Lähellä Toven entistä koulua ja Kaartinkaupungin ateljeeta sijaitsee Tähtitorninmäki ja siellä Helsingin Yliopiston Observatorio. 1920-luku oli astronomiassa suurten oivallusten aikaa ja Helsinkiin perustettiinkin Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ry. 1926 rakennetussa Ursa ry:n Observatoriossa pidettiin tähtinäytöksiä ja esitelmiä yleisölle.

Observatoriolla oli suuri vaikutus Toveen, sillä kirjoihin ja sarjakuviin pääsivät professorit, filosofit sekä maailman suurin tähtikiikari. Esikuvana olivat myös Toven silloisen ystäväpiirin jäsenet. Toveilla oli lyhyen aikaa työhuone Tähtitorninkadulla Ateneumin taidemaalari luokalta tuttujen tovereiden kanssa.

1945 ilmestyneen *Muumit ja suuri tuhotulva* -kirjan katastrofien hekuma jatkui seuraavaankin kirjaan. 1946 julkaistiin *Muumipeikko ja pyrstötähti*, jossa vaara uhkaa taivaalta. Vuotta myöhemmin pyrstötähti, tähtitorni ja professorit päätyivät sarjakuvaan. Tämä ensimmäinen muumisarjakuva ilmestyi Ny Tid -lehdessä joka perjantai puolen vuoden ajan.

Korkeimmalla paikalla terävähuippuisessa vuorijonossa oli Tähtitorni, missä professorit tekivät tuhansia ihmeellisiä huomioita ja polttivat tuhansia savukkeita ja elivät yksinäisyydessä tähtien kanssa. Tornissa oli lasikatto ja sen huipussa lasipallo, joka loisti kaikissa sateenkaaren väreissä. Pallo pyöri koko ajan, hyvin hitaasti.

Muumipeikko käveli toisten edellä. Hän avasi oven ja pysähtyi hartaana kynnykselle. Koko torni oli yhtä suurta huonetta, jossa maailman suurin tähtikiikari tarkkaili lakkaamatta tähtiä. Se liikkui hitaasti tähystellen avaruuden vaaroja ja kehräsi itsekseen kuin kissa. Kaikkialla vilisi pieniä professoreita, jotka kapusivat ylös alas kiiltäviä messinkiportaita, kiersivät ruuveja, säätivät koneita ja mittasivat ja tekivät välillä muistiinpanoja kirjoihinsa.

Heillä oli kova kiire ja he kaikki polttivat savukkeita.

- Hyvää iltaa, sanoi Muumipeikko.

Kukaan ei kuitenkaan huomannut häntä.

Tove Jansson

Muumipeikko ja pyrstötähti 1946

10. Merenneito - Eteläesplanadi 22 sisäpiha

Bensowin liiketalon sisäpihalla on Viktor Janssonin Merenneitopatsas. Kaloja pitelevän, siron Merenneidon mallina on ollut Tove.

11. Hauta - Hietaniemen hautausmaa, Mechelininkatu 2

Vanhan hautausmaan kortteli numero 15.

12. Lallukan taiteilijakoti - Apollonkatu 13

Janssonit asuivat Lallukan taiteilijatalossa sen valmistumisvuodesta 1933 lähtien. Tove muutti Lallukasta vähitellen Vänrikki Stoolin kadulle työhuoneeseensa vuonna 1942.

13. Convolvulus - Kaisaniemen puisto

Kaisaniemen puistossa, Kansallisteatterin takapihalla on Viktor Janssonin patsas *Convolvulus*. Convolvulus-nimi viittaa kiertokasvien heimoon, johon kuuluu mm. elämänlanka. Patsas on vertauskuvallinen ja se symboloi kevään saapumista ja nuoruutta. Tove oli tämän käsiään osin suojaavassa, osin siunaavassa asennossa pitävän naisen mallina.

14. Patsas Arvid Mörnestä - Kaivopuisto; Itäisen puistotien ja Ehrenströmintien kulmaus

Viktor Janssonin patsas runoilija ja kirjallisuudentutkija Arvid Mörnestä vuodelta 1951.

15. Opiskelijana Ateneumissa

Tukholmanvuosien jälkeen vuonna 1933 Tove aloitti opintonsa Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulussa eli Ateneumissa. Siellä hän valitsi taidemaalari luokan ja ystävystyi muiden ohella taidemaalari Sam Vannin kanssa, joka oli myös hänen yksityisopettajansa. Tove päätti opintonsa Ateneumissa vuonna 1936.

Me hoiputtiin ulos kylmään siniseen yöhön ja Immanuel, Virtanen, Mäntynen ja minä vaellettiin laulaen koko kaupungin läpi, sitten tulimme Hesperianpuistoon joka pimeänä ja tiheänä nukkui Töölönlahden rannalla, koko lahti oli kuin kalpeanpunainen peili aina Sörnäisiin asti, me heitettiin takit pensaikkoon ja sukellettiin puiden alle. Minä juoksin kalliolle, siellä täällä alkoivat linnut jo piipittää ja idässä heräsi kalpea punainen sarastus, olin niin iloinen että minuun koski ja ojensin käteni ylös ja annoin jalkojeni tanssia niin kuin ne halusivat, ja silloin kuulin jonkun kiipeävän rinnettä ylös ja Olli Mäntynen ryntäsi perääni ja minä aloin nauraa, sillä hän oli kuin jokin isän veistoksista - hyvin nuori hirvi. Me juoksentelimme huviksemme edestakaisin ja kun annoin hänen saada minut kiinni huusin täyttä kurkkua!

Mutta hän halusi vain selittää ja niin minä juoksin tieheni, en jaksanut kiinnostua puheesta juuri silloin, vaikka jonakin hetkenä tulin ajatelleeksi että hän saattoi olla epätoivoinen.

Löysin takkini. Immanuel oli nukahtanut kasaan kuivia lehtiä ja Virtanen oli mennyt kotiin. Kuljin aivan hitaasti kaupungin läpi takki käsivarrellani. Oli alkanut heikosti tuulla. Viileä aamutuuli. Kaupunki oli täysin autio.

Minusta oli kummallista tuo mitä puhutaan, että on niin vaikeaa olla onnellinen.

Tove Jansson

Novellikokoelmasta Viesti 1999: Päättäjäispäivä